

## ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΝΟΗΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΖΩΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΓΙΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

«Πάσα επιστήμη χωριζομένη αρετής, πανουργία και ου σοφία φαίνεται»

Την αγωνία του σύγχρονου ανθρώπου για την κατάσταση της κοινωνίας σήμερα, δύσκολα μπορεί να την κρύψει κανείς, όσο και αν είναι αισιόδοξος. Είναι η οδυνηρή αίσθηση του φόβου και του άγχους, ιδιαίτερα αυτά τα πρώτα χρόνια του αιώνα μας, που πλακώνει την ταλαιπωρημένη ψυχή μας. Η αναταραχή και ανασφάλεια στη ζωή των ανθρώπων αλλά και τη συνείδηση ολόκληρων λαών, τα τραγικά γεγονότα στην παιδεία, τα αδιέξοδα στην κοινωνία, το χάσιμο του νοήματος και του σκοπού της ζωής, μαζί με την αλματώδη πρόοδο του τεχνολογικού τομέα, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εποχής μας. Τα διάφορα κοινωνικο-οικονομικά και πολιτικά συστήματα του κόσμου –σε ανατολή και δύση- αντί να ελευθερώσουν τον άνθρωπο από την εκμετάλλευση και την αδικία, τον οδήγησαν ακόμη περισσότερο στην εξαθλίωση, τον υποδούλωσαν σε νέες μορφές εξαρτήσεων, του αφαίρεσαν κάθε υψηλό ιδανικό και πνευματική αξία.

«Σήμερα στρέφουμε τη σκέψη και τη μνήμη μας στους τρεις μεγάλους Ιεράρχες, οι οποίοι τίμησαν και καταξίωσαν με τη ζωή και τη δράση τους τα ελληνικά γράμματα. Η γιορτή των Τριών Ιεραρχών που τιμάται κάθε χρόνο στα σχολεία της πατρίδα μας, αλλά και στην ομογένειά μας στο εξωτερικό ως η Ημέρα των Ελληνικών Γραμμάτων και της Παιδείας γενικότερα», όπως αναφέρει στο μήνυμά του ο Υπουργός Παιδείας, «μας υπενθυμίζει τους πρωταρχικούς σκοπούς που οφείλει να υπηρετεί κάθε εκπαιδευτική διαδικασία, που δεν περιορίζονται μόνο στην απόκτηση γνώσεων και στη συνεχή βελτίωση της προσωπικότητας του κάθε μαθητή, αλλά επεκτείνονται σε ένα ευρύτερο φάσμα θεμελιωδών κοινωνικών αξιών και αρετών, όπως είναι η ανιδιοτελής προσφορά και ο σεβασμός προς τον συνάνθρωπο, ο αυτοσεβασμός, ο αλτρουισμός και η κοινωνική ευαισθητοποίηση».

Οι τρεις επιφανείς άγιοι και θεολόγοι της χριστιανικής θρησκείας, προστάτες των γραμμάτων και των μαθητών, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος (349-407 μ.Χ.), ο Βασίλειος ο Μέγας (330-379 μ.Χ.) και ο Θεολόγος (330-389 μ.Χ.), έτυχαν καλής ανατροφής από τις καλές και ευσεβείς μητέρες τους την Ανθούσα, Εμέλεια και Νόνα, αντίστοιχα. Διακρίθηκαν για τις εξαιρετικές σπουδές στην εποχή τους στις πιο φημισμένες Σχολές στην Αντιόχεια, στην Καισάρεια, στην Αλεξάνδρεια, στην Κωνσταντινούπολη και στην Αθήνα.

Σπούδασαν πέρα από τη Θεολογία, τη Φιλοσοφία και τη Ρητορική, έως Ιατρική, Μαθηματικά και Αστρονομία. Έγραψαν συγγράμματα θεολογικά και δογματικά – ιδιαίτερα για το Τριαδικό δόγμα της Ορθόδοξου πίστες μας- φιλοσοφικούς και ρητορικούς λόγους, αλλά και παιδαγωγικά συγγράμματα και ποίηση. Αναδείχθηκαν οι περισσότερο σημαντικοί εκκλησιαστικοί πατέρες και άγιοι τον 4ο μ.Χ. αιώνα, τον «χρυσό αιώνα» της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας. Η σοφία και η δράση τους ιδιαίτερα κατά των αιρέσεων που ήταν σε έξαρση τότε, έδωσε σ' αυτούς τον τίτλο των μεγίστων φωστήρων, όπως ψέλλεται και στο τροπάριό τους: «Τους τρεις μεγίστους φωστήρας της τρισηλίου θεότητας...». Και οι τρεις έδειξαν υποδειγματική προσήλωση στη χριστιανική θρησκεία κι η ζωή τους ήταν γεμάτη από τους αγώνες τους γι' αυτή. Τα συγγράμματά τους, αλλά και η προφορική τους διδασκαλία έδωσαν δόξα και αίγλη στη χριστιανική παιδεία.

Γρήγορα το χριστιανικό ποίμνιό τους και ο λαός διέκρινε σε αυτούς τα ηγετικά πνευματικά χαρακτηριστικά και τον ασκητικό βίο που επιθυμούσαν για τον τοπικό επίσκοπό τους και τους ζήτησε -παρά τη θέληση τους- να χειροτονηθούν. Έτσι ο

Ιωάννης έγινε επίσκοπος Αντιόχειας, ο Βασίλειος Καππαδοκίας και ο Γρηγόριος Κωνσταντινουπόλεως.

Γαλουχημένοι με τα βαθιά νοήματα της θρησκείας και άριστοι γνώστες της αρχαίας ελληνικής σοφίας, συνδυάζουν τις γνώσεις τους αυτές και προσφέρουν τις πρώτες βάσεις στη διαμόρφωση της ελληνοχριστιανικής παιδείας, συνδυάζοντας αρμονικά τον ελληνικό πολιτισμό με τις αλήθειες της χριστιανικής θρησκείας. Για τη μεγάλη προσφορά τους στα γράμματα ανακηρύχτηκαν άγιοι προστάτες των γραμμάτων, των μαθητών και γενικά της σπουδάζουσας νεολαίας. Κατάφεραν να αποτελέσουν ένα απaráμιλλο παράδειγμα άρρηκτης σύζευξης ανάμεσα στην υψηλή καλλιέργεια και την κοινωνική δράση.

Για τη σοφία τους και τη χριστιανική τους ζωή, η ορθόδοξη Εκκλησία τους ονόμασε αγίους και γιορτάζουν ο καθένας ξεχωριστά. Αλλά επειδή δημιουργήθηκε μια διαφωνία μεταξύ των χριστιανών για το ποιος από τους τρεις πρόσφερε τα περισσότερα, αποφασίστηκε και καθιερώθηκε στα τέλη του 11ου μ.Χ. αιώνα να υπάρχει και για τους τρεις μια κοινή γιορτή στις 30 Ιανουαρίου κάθε έτους. Κι επειδή είναι και προστάτες των γραμμάτων, καθιερώθηκε αυτή η γιορτή να είναι και γιορτή των ελληνικών γραμμάτων και της παιδείας. Η καθιέρωση αυτή έγινε μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον τουρκικό ζυγό. Έτσι από το 1842 η γιορτή καθιερώθηκε ως εκπαιδευτική από τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Σε μια κοινωνική συγκυρία που σημαδεύτηκε από τις αναταραχές στο χώρο της παιδείας και τις βίαιες εκδηλώσεις των νέων μας, αξίζει να αναφερθούμε στις παιδαγωγικές απόψεις του Ιωάννου του Χρυσοστόμου που τον διακρίνει η αγάπη του για τα παιδιά και τους νέους, με στόχο την πρόοδο και την προκοπή στη ζωή τους. «Η παιδεία είναι κατεξοχήν συναντησιακή σχέση αγάπης και κατ' επέκταση πράξη θάρρους», όπως συναντάται στη πραγματεία του παιδαγωγού Χρυσοστόμου.

Αναφέρει ότι «Της τέχνης ταύτης ουκ έστι άλλη μείζων. Τι γάρ ίσον του ρυθμίσαι ψυχήν και διαπλάσαι νέου διάνοιαν; », επίσης « Ουδέν γάρ ίδιον προς διδασκαλίαν επαγωγόν ως το φιλείν και φιλείσθαι ». Η αγάπη για το Χρυσόστομο είναι το βασικό γνώρισμα του παιδαγωγού : « Ας γινόμαστε λοιπόν στοργικοί προς τους μαθητές μας. Αυτό είναι η αρχή του δικού μας τρόπου ζωής, δηλαδή το να μη φροντίζουμε μόνο για τα δικά μας πράγματα και τις υποθέσεις, αλλά και για τα μέλη μας τα άρρωστα και να τα διορθώνουμε και να τα θεραπεύουμε, αυτό είναι το μέγιστο της πίστεως ».

Η αγάπη κατά Χρυσόστομο δε, είναι το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του Χριστιανισμού « Πολλά είναι εκείνα που χαρακτηρίζουν το Χριστιανισμό, σπουδαιότερο όμως και ανώτερο από όλα είναι η αγάπη και η ειρήνη μεταξύ των χριστιανών ».

Η γνώμη του Ιερού Χρυσοστόμου για την αγωγή και την παιδεία « εν Χριστώ » των νέων παρουσιάζεται πολύμορφη. Τον απασχόλησε ο σκοπός της αγωγής, η προσωπικότητα του παιδαγωγού, οι μέθοδοι διδασκαλίας, η ελκυστικότητα του μαθήματος και οι αντιληπτικές ικανότητες των μαθητών. Σημειώνει ότι ο μαθητής δεν πρέπει να δέχεται παθητικά την προσφερόμενη ύλη, αλλά να συμμετέχει ενεργητικά και να διατυπώνει απορίες και γνώμες. Αναγνωρίζει ότι η αγωγή στην νηπιακή ηλικία είναι πολύ αποτελεσματική για να εγγραφούν στην ψυχή του μικρού παιδιού αγαθές έξεις. Κάνει λόγο για τη λιτότητα και την αποφυγή καταχρήσεων ώστε να εξασφαλίζεται η ψυχοσωματική υγεία. Ομιλεί για την επίδραση της γυμναστικής, την ευεργετική επενέργεια της μουσικής. Υπογραμμίζει ότι «ο παιδαγωγός πρέπει να έχει επιστημονικό οπλισμό και είναι ηθικά αkéριοις». Επιβάλλεται ο παιδαγωγός ν' αποσκοπεί στη διαμόρφωση του παιδιού σε εικόνα Θεού και « το καθ' ομοίωσιν αποδιδούς ». Γι' αυτό οι ιδιότητες του Θεού πρέπει να γίνουν κτήμα του παιδιού όπως είναι: η αγαθότητα, το αόρητο, το αμνησίκακο, το

ευεργετικό, το φιλόστοιχο. Η άσκηση της αγωγής να γίνεται έτσι ώστε ο παιδαγωγούμενος να διαπλασθεί « εις τέλειον Χριστιανόν και πραγματικόν φιλόσοφον ». Μια τέτοια αγωγή αποβλέπει να καταστήσει τους νέους άξιους « της άνω πολιτείας » δηλαδή της βασιλείας των ουρανών. Για την απόλαυση «δε των επιγείων αγαθών απαιτείται να εμπνέουμε στα παιδιά τη χρηστότητα και την αρετή». Το κοινωνικό αγαθό της αγωγής για τον Ιερό Χρυσόστομο θεωρείται πρώτιστο μέλημα και με την ευρύτερη έννοια «παιδεία μετάληψις αγιότητός εστί » και « δια πάντων εις θεογνωσίαν κελεύων αγείν αυτούς » (τους παίδας).

Σχετικά με αυτούς που ασχολούνται με τη διαδικασία της αγωγής και της μάθησης, είτε είναι δάσκαλοι είτε γονείς λέει κάτι πολύ σημαντικό ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος που πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη: «Τελικά δεν διδάσκουμε ούτε όσα πρέπει, ούτε όσα θέλουμε, αλλά ότι ΕΙΜΑΣΤΕ!»

Το επόμενο ερώτημα είναι αναπόφευκτο και απευθύνεται σε όλους μας: «Αλήθεια, τι είμαστε ; Και προσπαθούμε να είμαστε, αυτό που πρέπει ;»

Σε μια εποχή που οι νέοι αναζητούν το δρόμο τους σε μια περίπλοκη και διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα, σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, σε εποχή βιοηθικών δίλημμάτων, τεχνολογικών προκλήσεων και διαδικτυακών προσεγγίσεων, οι βασικές αρχές ζωής και δράσης των Τριών Ιεραρχών μπορούν να τους προσφέρουν υγιή πρότυπα προς μίμηση, να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν με σθένος τις όποιες δυσκολίες στη ζωή και να τους γεμίσουν με την αισιοδοξία του ανθρώπου που διαθέτει ανοικτούς πνευματικούς ορίζοντες, ευγένεια ψυχής αλλά και κοινωνική αλληλεγγύη.

«Με το ασήκωτο βάρος της παρακαταθήκης των Τριών Ιεραρχών η σημερινή εποχή απαιτεί απ' όλους μας να ενώσουμε δυνάμεις και προσπάθειες για να υλοποιήσουμε το όραμά μας για μια ποιοτικότερη, σύγχρονη παιδεία. Μια παιδεία που θα συνάδει με τα ευρωπαϊκά δεδομένα και τις ανάγκες των παιδιών και των νέων μας και θα αποκτά δυναμικό και πρωτοποριακό χαρακτήρα, ώστε να αναδειχθούν τα καλύτερα στοιχεία κάθε Έλληνα και Ελληνίδας», ολοκληρώνει στο μήνυμά του ο Υπουργός Παιδείας.

Σε αυτή την κατεύθυνση ας εργαστούμε όλοι ακατάπαυστα, - πολιτική ηγεσία, εκπαιδευτικοί, γονείς και σπουδάζουσα νεολαία – και με γνώμονα το διάλογο ευθύνης για την επίτευξη της συνεννόησης σε ένα τόσο κρίσιμο εθνικό θέμα, όπως είναι η παιδεία. Διότι είναι χρέος μας να επενδύσουμε στους νέους, να επενδύσουμε στην παιδεία και στο μέλλον της πατρίδας μας.